
Určuje naše chápání dějin verze vítězů? FFUK hostila mezinárodní konferenci „Zkušenosti a vztahy. Lotyšská a česká společnost v letech 1918-2008“

Určuje naše chápání dějin verze vítězů? FFUK hostila mezinárodní konferenci „Zkušenosti a vztahy. Lotyšská a česká společnost v letech 1918-2008“

Srovnávacím pohledům na české a lotyšské dějiny bouřlivého 20. století byla věnována mezinárodní konference „Zkušenosti a vztahy. Lotyšská a česká společnost v letech 1918-2008,“ která se 26. listopadu 2008 uskutečnila v prostorách Filozofické fakulty UK v Praze. „Název této konference je vybrán záměrně tak, aby vypovídal o podstatě vzájemných vztahů. Doufám, že bude začátkem nepřetržitého dialogu a spolupráce lotyšských a českých historiků na dalších projektech, z nichž už některé začaly, a že přinese nové pohledy na uplynulé století,“ řekla při zahájení její Excellence Argita Daudze, velvyslankyně Lotyšské republiky v Praze, která byla čestným hostem konference a spolu s děkanem FF UK PhDr. Michalem Stehlíkem, Ph.D. nad ní převzala záštitu.

Velvyslanectví Lotyšské republiky bylo vedle FF UK spolupořadatelem konference, finančně ji podpořily Ministerstvo zahraničních věcí Lotyšské republiky a Historická a filozofická fakulta Lotyšské univerzity.

I když byly možnosti konference limitovány jedním dnem, do jejího průběhu se podařilo soustředit třináct příspěvků českých a lotyšských historiků, kteří zastupovali tato odborná pracoviště: Historická a filozofická fakulta Lotyšské univerzity, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Fakulta sociálních věd UK, Filozofická fakulta Jihočeské univerzity a Přírodovědecká fakulta UK.

Poslání konference, komplikovanost jejího zadání i časově omezené možnosti jednotlivých příspěvků přiblížil ve své úvodní přednášce „Československo v dějinných proměnách 20. století“ děkan FF UK PhDr. Michal Stehlík, Ph.D.: „Naší snahou bude odborné shrnutí srovnávacího pohledu na naše novodobé dějiny. 20. století vytvářelo obdobné problémy v tehdejším Československu i v Lotyšsku, proto i naše dnešní témata se budou prolínat a splývat a v příspěvku, který může trvat 20 minut, hrozí zjednodušení.“ Jeho lotyšským protějškem na stejné historické období byl Prof. Dr. Ilgvars Butulis. Tematické okruhy konference tvořila období charakteristická dramatickými válečnými a politickými zvraty, jak je postupně a v rychlém sledu událostí přineslo uplynulé století: Československo ve 2. světové válce a historiografická reflexe (PhDr. Jan Gebhart, CSc.), Lotyšsko ve 2. světové válce – úhly pohledu a úkoly výzkumu (Prof. Dr. Inesis Feldmanis), Baltská otázka a západní státy 1940-1990 (Prof. Dr. Antonijs Zunda), Československý vývoj v letech 1945-1948 v kontextu střední Evropy (Doc. PhDr. Jiří Kocian, CSc.), Národní komunismus v Lotyšsku a svět z jeho pohledu – 1956-1959 (Prof. Dr. Ilgvars Butulis), Národnostní menšiny v Československu a Lotyšsku po 2. světové válce jako nástroj sovětizace (PhDr. Helena Nosková, CSc.), Materiály o Československu (1919-1939) v lotyšském Státním historickém archivu (Asoc. Prof. Dr. Eriks Jakabsons), Československo-lotyšské vztahy v meziválečném období a role politických stran (Doc. PhDr. Luboš Švec, CSc.), Obraz Lotyšska v českém periodickém tisku v letech 1918-1945 (Mgr. Ivan Malý), Česká kultura v díle Marta Grimmy (Mgr. Pavel Štoll) a Vývoj regionální diferenciacie v Česku a v Lotyšsku během 20. století (Mgr. Josef Miškovský). Přirozenou součástí konference byla diskuse českých a lotyšských historiků a dotazy z publika.

Před historiky stojí v otázkách interpretace a hodnocení událostí a faktů v novodobých dějinách obou států řada úkolů. Za lotyšskou stranu některé z nich nastínil Prof. Dr. Inesis Feldmanis: „I v historických dílech o válce se prosadila tzv. verze vítězů, v jejichž rámci je průběh událostí a činnost bojujících stran obvykle hodnocena jen prizmatem nacismu jako jediného zla. Zločiny spáchané Sovětským svazem byly odsunuty do pozadí se zdůrazněním, že jím páchané zlo vyvážily zásluhu a oběti v boji za zničení nacismu. Už delší dobu celá řada lotyšských historiků velmi ostře kritizuje verzi vítězů.... Otevřeně se přiznává, že v kontextu historické situace, jakou vytvořila 2. světová válka, bylo možno Němce považovat za menší zlo než Rusy, kteří ztělesňovali nebezpečí komunismu a zkázy.... Nový koncepční přístup vyžaduje vnímat náladu lotyšského národa v letech 2. světové války jako důležitý a neodmyslitelný element pochopení celkového obrazu daného období, je proto velmi důležitým úkolem historiků ukázat postoj Lotyšů k Němcům ve všech nuancích... Dalším úkolem je odhalovat všechny mýty vytvořené sovětskou propagandou a všechny dřívější falzifikace, které se nezdědka opírají o zmanipulované prameny. Vládnoucí živá verze vítězů vytvořila pojmy, které plně neodrážejí historickou realitu, dokonce ji citelně pokrývají. Dnes je nezbytné je z podstaty upřesnit a znovu je definovat nebo alespoň zmenšit sféru jejich užívání,“ zdůraznil Prof. Feldmanis.

Další, běžné české veřejnosti neznámé skutečnosti přiblížily referáty, které se zabývaly povědomím o pobaltské otázce ve světové a evropské politice a diplomacii od konce 2. světové války do konce 80. let 20. století, specifickým charakterem „národního komunismu“ v Lotyšsku v letech 1956-1959 a hledáním společných rysů socialismu s „lidskou,“ v případě ČSSR, a v případě Lotyšska „národní“ tváří od poloviny do konce 60. let.

Odlehčením vážným otázkám, které stanovila konference historiků, a dokladem toho, že se Lotyši přes všechny hrůzy událostí 20. století umí dívat na své dějiny s humorem, je výstava „Historie Lotyšska v karikaturách.“ Ze svých fondů ji připravila Lotyšská národní knihovna a k vidění je v přízemí Filozofické fakulty UK do 19. prosince 2008.

Pro ty, kteří nestudují lotyštinu a realie Lotyšska a chtěli by se dozvědět základní skutečnosti o dějinách tohoto státu, jeho vývoji z hlediska etnického a jazykového včetně stručného přehledu systému jazyka, byla nápomocná velmi zdařilá publikace, která byla k dispozici mezi konferenčními materiály. Jejím autorem je Mgr. Pavel Štoll, moderátor a tlumočnick první části a také jeden z přednášejících na této mezinárodní konferenci. Útlou brožurku vydalo v roce 2007 občanské sdružení Kulturní dialog. (ká)